

Nazistiski vandin

HÓAST neyvan nakað í söguni hefur staðið fyrri stórrí óndskapi og ræðuleik- um enn nazistiska ræslan í Týsklandi, so tykist nettup sama nazisma nú aftur at vera uppá móta í fleiri londum. Flestu staðni er hon betur kend undir heitinum fascisma, men í heimlandinum, Týsklandi, er og verður hon nazisma — tó at hon er strangliga bannað. Framvegis tykist hon at liggja latent í mongum týskara.

SJÁLVT um talan bert er um nýnazistiskar og fascistiskar minnilutabólkar, ið nú gera um seg ymsa staðni í Europa, so er hetta eitt varskó. Tann dagur, tá umrøddu bólkar fáa veruliga undirteku, liggur kanska ikki so langt hinumegin ár 2000. Tá skuldu í hvussu er øll tey, sum á ein ella annan hátt vórðu rakt av nevndu drápsmannaræslum, verið undir grønu torvu.

IKKI minni enn tvær reisir í hesi øðini hefur Týskland verið atvoldin til eitt oyðandi kríggj. Tá tað so hoyrist um, at nazisman so smátt aftur er farin at spíra í hesum landi, tá spyrja fólk sjálvandi, um tað kann henda, at Týskland fer at verða atvoldin til enn eitt heimskríggj.

SOLEIÐIS sum støðan er í Týsklandi í dag, eru tað helst fáir europearar, sum bera henda ótta. Týskland er jú okkara búskaparlaga fyrimynd, her ræður

demokrati, landið hefur ongir kjarnorkubumbur osfr. Týskland er lokomotívið, ið skal draga restina av Europa við sær móti uppافتur størri væiferð. Hetta er ímyndin hjá teimum flestu.

OKKURT er tó broytt hesa seinastu tíðina. Siðani bæði týsku londini vórðu legd saman í eitt nýtt týskt stórrí er umrødda ímynd av landinum við at broytast. Í kjalarvørrinum á samanleggingini siggjast alsamt fleiri nazistiskir og fascistiskir spírar at koma undan. Arbeidsloysið í tí gamla Eysturtýsklandi, misnøgðin við teir mongu innflytararnar og ikki minst ein vaksandi týsk nationalisma eru alt viðurskipti, sum kunnu skapa nýggjar gróðrarbotn fyrri bæði nazismu og fascismu.

NÚ um dagarnar visti stóra danska blaðið Politiken at siga frá tíðindamanni sínum í Týsklandi, at alsamt sjónligari tekin eru til, at sterka týska tjóðskaparkenslan, sum m.a. var upphavið og drívmeigin í nazismuni, er farin at bera ávøkstur. Alsamt fleiri ung í Týsklandi vilja ikki longur finna seg í at vera undir «feitirlit» og «yvirræði» av eitt nú amerikonskum hermonnum. Fleiri og fleiri týskarar krevja, at USA tekur allar sínar hermenn heim. Teir hava einki at gera í Týsklandi, nú kommunisman er fallin. Tosað verður eisini um at byggja upp ein veruliga týskan her. Somuleiðis verður tosað um, at Týskland eigur at gloyma alt um felags europeiska samarbeiðið og heldur brúka alla orku til at byggja eitt sterkt Týskland.

TAÐ er greitt, at henda nýggja bylgjan

fyrst og fremst er at finna millum tey ungu, ikki minst tey, sum einki arbeiði hava, og tey, sum eru ørg inn á teir mongu útlendingarnar, sum hava fingið loyvi at búseta seg í landinum. Hyggja vit at verandi politisku flokkunum og umboðum teirra, so er greitt, at har vil ein ikki hoyra orðið nazisma ella tað, ið líkast tí. Har er støðan framvegis tann, at týskarar eiga ikki at gloyma leiklut Týsklands í seinna heimsbardaga. Men søgumenn og teir ivasomu skeptikararnir seta alsamt oftari fram spurningin: hvussu verður tá núverandi ættarlið av politikarum er farið frá og eitt heilt nýtt ættarlið, sum einki minnst til nazistisku fortíðina, tekur við?

TAÐ er ein sannroynd, at teir, sum stýra í Týsklandi í dag, vilja ikki vita av nøkrum, sum bara ber brá av nazismu. Tí verður alt slíkt virksemt strangliga revsað. Hetta er so ein av orsökunum til, at nazisman í løtuni hefur betri gróðrarlíkindi í øðrum londum, har slíkt virksemt ikki verður revsað á sama hátt. Herfyri sá vit sera áhugaverða sjónvarpssending um nýnazistarnar, sum nú royna at siga heiminum, at alt, sum skrivað og sagt er um fangalegur og jødaforfylgisi eru tær beru lygusøgur. Tær hava als einki hald í veruleikanum. Miðvíst royna umboð fyrri nýnazistisku ræsluna at reinvaska Hitler og tað, hann stóð fyrri. Nú er hann bráðliga einasti veruligi jødavinurin, er partur av boðskapinum hjá hesi ræslu.

TAÐ óhugnaliga við slíkari ræslu er, at hon roynir at gera sær dælt av vandamálum og veikleikum í okkara demo-

kratisku samfeløgum. Eitt nú at birta upp undir øsing móti fremmandaarbeidarum o.l. Tað er neyvan orsök at yvir-dramatisera týðningin av umrøddu ræslum, men tað, sum í løtuni er við at taka seg upp, eigur at vera eitt varskó til okkum øll. Størsti vandin er tó tann, at alt hetta er gloymt, at søgan verður skrivað av nýggjum og veruligi hend-ingarnar undir nazismuni gjørdar til lygusøgur.

TAÐ verður ofta kjakast um, hvussu stóran dent vit eiga at leggja á søgu-undirvísingina í skúlunum. Tað eru teir, sum vilja tuga søguna burtur og sum vilja minka um týðningin av henni. Men tá tað ræður um at forða fyrri, at slík mistøk, ið nazisman stóð fyrri, ikki verða endurtikin, tá er søgan av ómeta-liga stórum týðningi. Júst tí eigur nettup søgan — staðfestingin av tí, sum veruliga hendi — at vera eitt av okkara fremstu amboðum í royndini at forða fyrri, at søgan sken endurtaka seg: at nazisman ella fascisman bara so mikið sum fáa fótin fyrri seg aftur.

GEVI nýggja tøkni-ræðin — sum so mong seta sítt álit á, eisini verður før fyrri at óðeyðiliggera teir ræðuleikar, sum umrøddu ræslur stóðu fyrri. Men vit mugu øll vera á varðhaldi, soleiðis at slíkir felagsskapir sum eitt nú ný-nazisma ikki sleppa at broyta søguna til sín egna fyrimun. Hetta áttu søgureing-ingarnar í teimum totalitæru kommun-istisku londunum at havt lært okkum.

Broytingar í fólkaskúlalógini

Í grein 3, 1. stk. í fólkaskúlalógini stendur: Fólkaskúlin er ein sjeý ára grundskúli og ein tvey ára framhaldsskúli, og í 2. stk. stendur: Framhaldsskúlin kann verða furdur víðari við einum 10. flokki, ið kann rækka um meira enn eitt ár.

Henda orðing er heldur undarlig. Fyri tað fyrsta er tað eins og 10. flokkur ikki hoyrir rættiliga við til framhaldsskúlan, og fyri tað næsta kann hann vara meira enn eitt ár.

At 10. flokkur er ætlaður meira leysur av fólkaskúlanum, er uttan iva í tráð við andan í lógini. Hetta sæst best av, at næmingarnir eftir 9. flokk kunnu fara upp til frá-faringarroynd fólkaskú-lans, og gevur frá-faringar-royndin rætt til framhald-andi útbúgving.

Eisini skal visast á, at orðingin víðvikjandi 10. flokki hefur sín uppruna í donsku fólkaskúlalógini frá 1975. Men har gevur orðingin meiri meining, tí danir hava 9 ára undir-

vísingarskúldu, t.v.s. øll ganga í skúla í 9 ár og fáa siðani eitt eykatilboð, sum kann vara meira enn eitt ár — eitt sonevnt 11. ár. Hetta er roynt av og á við fleiri skúlum, men mær vitandi er skipanin við 11. ári ikki vanlig í Danmark. Leggjast skal afturat, at í Føroyum er hetta ongan-tíð roynt.

Nógvar hava atfinning-arnar móttvegis 10. flokki verið hesi seinastu 10

árin: — 10. flokkur er óneyðugur — næmingar-nir læra einki nýtt í 10. flokki — 10. flokkur er ein krógvæður realskúli, o.s.fr. Já, nøkur fara so langt, at tey mæla til at taka 10. flokk burtur.

Men onnur halda, at vit eiga at varðveita 10. flokk, tí tey ungu búast nógvar hetta árið og læra kanska nógvar av tí, tey ikki fingi við árin framman-undan.

Fleiri teirra, sum vilja varðveita 10. flokk, halda, at hann eigur at fáa annað innihald. Onkur hefur nevnt at leggja sjóvinnu-útbúgvingina inn í 10. flokk. Hesum hava tó fólk við eykakunnleika á økin-um mælt frá. Nú hava vit fingið eina fyrilisskipan í Klaksvík við sjóvinnuútbúgving.

Onnur hava skotið upp at skipa 10. flokk sum eitt støðisár. Í álitinum um miðnámsútbúgvingar frá mentanar- og skúlanevnd lógtingsins, ið varð lagt fyrri tingið í desember 1991, verður m.a. sagt: «at

landsstýrið eigur at kanna um støðisárið, sum er ætlað sum grundarlag fyrri flestu miðnámsútbúgvingar, kann vera partur av verandi fólkaskúlskipan í 10. flokki».

10. flokkur er eitt tilboð til tey, sum ynskja at ganga í fólkaskúlanum eitt ár afturat. Ásannast má, at 10. flokkur ikki hefur fært til tær stóru broytingarnar í fólkaskú-lanum, hóast teir nógvu valtimarnir skuldu givið høvi til aðrar undirvísing-arhættir.

Í teimum allarflestu før-um er 10. flokkur eitt natúrligt framhald av 8. og 9. flokki, uttan broytingar í innihaldi og undirvísing-arhættum, meðan bert einstakir skúlar hava roynt nakað annað.

Støða landsstýrisins er, at vit eiga at varðveita 10. flokk. Hann er skipaður kring alt landið, og er tí eitt tilboð til øll ung, sum tey kunnu gera nýtslu av samstundis sum tey búgva heima við hús.

Grein 3, 1. og 2. stk. eig-

ur at verða broytt, so 10. flokkur verður meira natúrligur liður í fólkaskú-lanum, og ásetingin í grein 9 um bólkaskipanina eig-ur at verða broytt ella tik-in heilt burtur.

Neyðugt verður at broyta bæði skipan og innihald í 10. flokki, men hetta kann ásetast í kunn-gerð heldur enn í lógini.

Hetta 10. árið kann geva teimum ungu tíð og høvi til at læra okkara samfelag at kenna, sam-

stundis sum tey royna seg sjálvandi og taka avgerð um, hvat tey vilja útbúgva seg til og arbeiða við sum vaksni.

Marita Petersen

Bingotølini:

78 88

Seinastu bingotølini eru í blaðnum í dag.

Í blaðnum í morgin fara vit at prenta drignu tøl-ini við frágreiðing um, hvørjum blað, tey vóru í.

Vit fara tá eisini at áseta seinasta innlatingar-dag eins og vit stutt fara at taka aftur í aftur spæli-reglurnar.